

ประชุมโคลงพระนิพนธ์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอวรวงศ์เธอไชยโย

พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมปิ่น เทวกุล ฌอชญา

เมื่อปีมะแม พ.ศ. ๒๔๗๔

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ประชุมโคลงพระนิพนธ์

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมขุน เทวกุล ฌอชญา

เมื่อวันเสาร์ พ.ศ. ๒๕๒๕

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขที่ ๗.

เลขที่ ๗๒๑

เลขที่ ๗๒๑

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350656

หม่อมปิ่น เทวกุล ฅนยรรพชา

พ.ศ. ๒๔๑๐ – ๒๔๗๓

คำนำ

ด้วยหม่อมเจ้าหญิงนราวดีกับหม่อมเจ้าหญิงศรีทศาดัย เทวกุล ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกในงานปลงศพของคุณหม่อมมุนี เทวกุล ซึ่งเป็นหม่อมมารดา ให้มาแจ้งความยังราชบัณฑิตยสภาขอให้อย่าเลือกเรื่องและจัดการพิมพ์หนังสือนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเลือกหนังสือจำพวกอื่นให้พิมพ์ในงานศพ หม่อมมุนี เทวกุล ไม่มีเหมาะกว่าหนังสือพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ แต่หนังสือซึ่งทรงพระนิพนธ์ไว้มากด้วยกัน จึงรวบรวมแต่จำพวกโคลงเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ทรงพระนิพนธ์ไว้มากพิมพ์ในสมุดเล่มนี้

กรรมการ ราชบัณฑิตยสภาขออนุโมทนาในกุศลบุญราศีกัมมธิณานุปทาน ซึ่งหม่อมเจ้าหญิงนราวดี หม่อมเจ้าหญิงศรีทศาดัย ได้นำเพียรเป็นมาตุภูมิฐานธรรม มีความกตัญญูกตเวทีเป็นที่ตั้ง ขออำนาจกุศลนั้นจงสำเร็จสุขสมบัติแก่ผู้มีพระคุณควรแก่คติอุปถัมภ์นี้ ๆ เทอญ

๑๖ พฤษภาคม

นายก ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

สารบัญ

วชิรญาณสุภาสิต	หน้า ๑
โคลงสุภาสิตใหม่	” ๒
โคลงอุกฤษพาภัย	” ๑๓
โคลงพิพิธพาภัย	” ๑๗
โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานำราชพรบักษ์	” ๒๒
โคลงภาพพระราชพงศาวดาร	” ๒๓
โคลงรวมเกียรติ ตอนกุ่มภกรรณทนต์	” ๒๖
โคลงรวมเกียรติ ตอนกุ่มภกรรณดัม	” ๓๔
โคลงประจำภาพในรวมเกียรติ	” ๓๘

ประชุมโคลงพระนิพนธ์
ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

วชิรญาณสุภาสิต
“อุปมตฺตา โหนตุ”

- ๑ ธรรมใดไปยิ่งด้วย อุปมาท ธรรมเฮย
พระศรีเปรียบรอยบาท สัตว์ทั้ง
หลายลงอยู่ในวาด วงศ์ บาทแฮ
อุปมาทเป็นทั้ง ทวทามฉลธรรม ฯ
- ๒ พระนิพนธ์พระบาทเจ้า จอมจุฬาล รัษฎ
ทรงเมือเป็นที่สุด ภาไพ
คำหนึ่งซึ่งทรงยุค หนองเนะ นานา
จงอย่าม้ประมาทได้ นี้แล้วเล็ดดี ฯ
- ๓ อุปมาทธรรมนี้เท่า เต็มเห็น
ความไม่เมาทวเป็น หนึ่งคง
ความคิดตรึงตรองเย็น เย็นจิตต์
ระวังเร่งละผิดทั้ง หลีกพ้นความเขลา ฯ
-

โคลงสุภาสิตใหม่

ความรัก

- ๑ รักถิ่นประเทศบ้าน เมืองคน เกิดแฮ
 ปราชญ์ย่อมว่าเป็นผล ไหญ่กว่า
 ขวัญพวงไฉไล แดนย่า ยี่เฮ้ย
 คิรวบจบชีพร้าง ร้างไว้เป็นจุน ฯ
- ๒ รักดีประพฤติกด้วย จึ่งดี
 รักชาติจงขยันมี ประทุษร้าย
 รักศักดิ์ส่งวนศรี ยศศักดิ์ คนแฮ
 รักมิตรอย่าคิดร้าย แต่ขอความเชียว ฯ
- ๓ รักใจรักจิตเจ้า เหลือหลาย
 รักรูปราศีกาย แห้งน่อง
 รักสัมผัสในสาย สดสวาท
 รักนักรักมาของ อยู่ไนใจเดียว ฯ

ความเกลียดชัง

- ๔ ชังใครไม่เท่าด้วย ชังพาด
 เหตุเพราะเล่ห์เหลือประมาณ มากจน
 ชนหลงเสน่ห์พวงมณี พลอยนิบ หายแฮ
 มัณทิพย์ยอมคิดพัน เล่ห์เพี่ยงถั่วเพ็ง ฯ

ความงาม

- ๕ แผ่นดินงามเพราะด้วย เรือนฐาน มากแด
ไม้เพราะผลไพศาล ดกแท้
สัตว์งามเพราะชนประสាន ลีลดาบ
นรชาติงามเลิศแท้ เหตุน้ำใจเดียว ฯ

ความเยือกแข็ง

- ๖ หยิ่งชนชาติค้ำช้ำ เหวทรม
เผยอแก่นจะอดงาม เลิศล้ำ
ไว้ภูมิพากภูมิตาม ฉันทก ไพร่เฮ
คบาคหุตาคัน ที่ยังโตปาน ฯ

ความอาลัย

- ๗ อาลัย เหลือสุดปลา ปลดอา ลัยเฮย
ใจห้วง เจ้าดวงตา ลีล
ยิ่งหน่วง ไซ้ระพา โดพด
ข้าหนัก เหลือจกัถ เต็มพันอาลัย ฯ

ความอุษา

- ๘ นกนักรำถักขน เคียงใจ
ชะชะนางช่างกระไร บิดได้
ข่อยขอมิรู้ใน ใจจิตต์ เจ้าเลย
วิธีว่าแล้วไซ้ ไซ้เกล้งหึงส้นาง ฯ

๑	ฤษยานับเนื้อเจ้า	ในเกดศ
	ทำจิตต์เศร่าก่อเหตุ	หม่นไหม้
	ชนใดเมื่อถึงเกด	มีแก่ คนเฮ
	มามองเฝ้าได้	จักไว้รักษา ๗

ความพยายาม

๑๐	กิเลศกรรมกล่าวอ้าง	พยายาม
	คือประทุษฐานหาญ	คิดร้าย
	ใครไม่ละโทษขาด	เวรต่อ เวรเฮ
	ควรเย่อนยอมแพ้ฝ่าย	จึงพ้นเวรพิว ๗

ความอาย

๑๑	อายก่อหิริแท้	ทำนบ
	กล่าวอริยทรัพย์	หนึ่งแก้ว
	คืออายบาปกรรมกับ	อายจิตต์ ชั่วเฮ
	จึงนับว่าแก้ว	ทรัพย์แท้ควรมี ๗

๑๒	รู้ คิดจักปลิดเปลื้อง	โทมนัส
	อาย แต่ความกำเริบ	นับพร้อม
	วาย เสรีได้กับมัต	เพราะหมด อยากเฮ
	ทุกข์ ประกอบจนเื่อม	นึกน้าวหนองใจ ๗

ความกลัวลาต

- ๓๓ ๑ อริยทรัพย์คู่ด้วย ความอาย
กลัวแต่ชั่วห่อหุ้ม กอบเก็บ^๕
อย่าง^๕ท่านบรรยาย ว่าเลิศ
ควรปราชญ์จะเชื่อเพื่อ เพื่อได้รู้ธรรม^๕ ๑
- ๓๔ ๑ วั^๕ อนิโคชอบต้อง พิจารณ^๕
ฉลาด แต่กฎอัยการ ท่านห้าม
ขาด ทุกขชาติรำคาญ เพราะฉลาด ควรเฝ้า^๕
ผิด ไม่มีอย่างร้าย ถูกแล้วควรทำ ๑

ความกล้าหาญ

- ๓๕ ๑ กล้าแล้วให้กล้าเธอ การส่ง ธรรมเฝ้า^๕
กล้ายังกล้าจริงคง ชอบบ้าง
กล้าหญิงอย่าทำทง วิว่า เรือนพ่อ^๕
กล้าเรื่องนั้นกล้า ชั่วพม่วยวายชนม์ ๑
- ๓๖ ๑ นายชนมค์มรับ ชกถวาย
กับพระม่านเกลาย พ่ายแพ้
มั่งคั่งออกโอษฐ์ชาย คำชอบ ฤทัยเฝ้า^๕
กล้าเช่นนี้แท้ นี่แก่ชาวสยาม ๑

๑๗ ฐ ฝึกซ้อมรอบแถว หึงพินิจ
 กดำ ค่อคนพาดคิด คดเจ้า
 พา สู้ชแก่คนคิด ตราบชั่ว อายุเษ
 ชอบ ย่อมเสริมเติมเข้า เขตคักุมวงศ์วาน ฯ

ความเกียจคร้าน

๑๘ ชนใดประกอบพร้อม ยศถา ศักดิ์เอษ
 ทงทรัพย์ สิ้นคนนา นับด้าน
 ชักนาไว้เคหา ถ้วนเรือก
 ฝีมือแต่คร้าน จักสิ้นทรัพย์สูญ ฯ

๑๙ เกียจ ก้นการท่นใช้ ณะเพาะตน
 ครวัน กิจแถมคด ริดตเกอ
 การ นันจับเชือกถ่น ไล่ส่ง ไปเษ
 เลี่ย เพราะไม่เอื้อเฟื้อ แต่ด้วยตนเอง ฯ

ความเพียร

๒๐ เพียร คิดกิจท่นใช้ แก่ตน
 ดี เมื่อหมั่นทำจน กิจแล้ว
 มี ทุกข์อุจ่าท่น ทุกข์เกิด นาพอ
 ผล ชอบบได้แก้แล้ว คลากัดนี้หาย ฯ

๒๑	เพียร พินิจพิศข้อ	ทางธรรม
	ดี ที่ชวนบำ	บดได้
	มี ชอบใช้เพียงจำ	ทำเด่น ดอกพ้อ
	ผล สัณเฑาะให้	แก่ผู้ประพฤติกจริง ฯ

ยุติธรรม

๒๒	ยุติธรรมกำหนดด้วย	ดั่งจิต
๑	ผู้ทศักรัต	กอบพร้อม
	ทรงจิตคั่งบวรทศ	ตรงแนว
	สุจริตธรรมน้อม	เนื่องเข้าใจตน ฯ
๒๓	ผู้พิจารณาจักถ้อย	ความใด ไตเฮย
๑	บมิเอียงข้างไหน	ตั้งถ้อย
	ตัดสินเที่ยงตรงไป	ตามกฎ หมายแฮ
	จึงจะเสริมเต็มสรวัย	ว่าผู้ยุติธรรม ฯ

ความโหมนัส

๒๔	โหมนัสจัดด้วยเหตุ	สองสถาน
๑	ของเกลี้ยดมาพบพาน	กอบโกย
	หนึ่งพลัดพรากจากการ	ที่รัก ยิ่งแฮ
	สองเหตุนี้ทำให้	นึกน้อยใจตน ฯ

๒๕
๑ เสียใจมักแะให้ เสียจริต
 แม้ว่ามันยังคิด ยิ่งถั่น
 ชอบแต่จักปลดปลิด บดง่วง เสียฤฯ
 จึ่งหลีกจึ่งพ้น เขตชนกันสบาย ฯ

๒๖
๑ นรชนมีมากถั่น อยู่หลาย
 ไม่เลอกว่าหญิงชาย ท่วม
 มักน้อยจิตคัมภาย ไค้ก่อสร้าง เสรว์เฮย
 เป็นเหตุที่ไม่รู้ คู่ช่อโลกธรรม ฯ

๒๗
๑ เสียตาเสียยศถัน สู้หา
 ทงชกถกนินทา บ่น
 วิตทุกขพะเน็นมา เกิดแก่ คนแฮ
 โทมนัสอย่างชน คับได้โดยธรรม ฯ

ความโสมนัส

๒๘
๑ โสมนัสเกิดก่อด้วย เหตุสอง อย่างฮา
 ตั้งรักชกมาจอง จอมเข้า
 พันเขตศัพศพรค์ของ คนเก็ยด ไกลแฮ
 สมประสงค์ดั่งเค้า ส่อให้ใจสบาย ฯ

๒๙ ๑ ตีใจมักจะพุ่ง เพื่อนใด
 หยิ่งเย่อหยานใจ เยี่ยงบ้า
 ควรวรรณับดับใน ใจนึ่ง ใจน่า
 จึ่งจะสุขทุกถ้ำ ทุกน้ำใจคน ๑

๓๐ ๑ บางคนคิดเกิดแล้ว คงตาย
 แต่คิดหาความสบาย ทุกถ้ำ
 แม้ตั้งสิ่งตั้งหมาย โสมนัด ยิงแฮ
 ฌบ่ได้พมาดอ้า โศกเศร้าแค้นท้อ ๑

๓๑ ๑ ได้ตามไคยศทั้ง บริวาร
 ชักตั้งสรรพเจริญาน แพร่รัง
 บังเกิดสุขประธาน เจริญส่ง
 โสมนัดนักจกต้อง จิตต์เพื่อแผดไฟ ๑

ความโง

๓๒ ๑ คนโงมีมากแท้ เหลือหลาย
 หนึ่งคิดเหุบาย คดเจ้า
 ต่อหน้ากราบกรานกาย หตั้งหลอก ถิ่นแฮ
 โงเช่นนั้นนับเข้า หนึ่งแท้การโง ๑

๓๓ ๑ หนึ่งเมื่อยามเคิกสู
คิดจับตัวนายอัน
ไปส่งศักรพณ
ชนเช่นนั้นชอบเพียง
คู่อกัน
ซบเลี้ยง
หาชอบ คนเฮ
เชือดเนื้อเกลือกทา ฯ

๓๔ ๑ หนึ่งคนที่ท่านไซ้
มือใหญ่ไปตีศรีตรอง
คิดประมัตตบงของ
ควรเขินไม่น่าชัง
การทอง เงินเฮย
ถักชิง
สินทรัพย์ ท่านเฮ
นับร้อยไปตาย ฯ

๓๕ ๑ โกงหนึ่งเห็นแน่แท้
คือพุดทนต์บาต
พุดคำพล่อยคำขาน
โกงชนิดนี้ไซ้
ไม่นาน
สับก็ได้
สับทุก คำเฮ
โทษนั้นเหลือประมาณ ฯ

ความสัจยข้อ

๓๖ ๑ คนชื้อถ้อยคัหมัน
นี้แะเป็นคำคัญ
พุดจริงแะไปผัน
สมเหตุทั้งปถายตัน
สัจยธรรม์
ยิ่งถัน
ผ่อนถับ ถายนา
จึงแท้ว่าตรง ฯ

๓๗ ๑ คำจริงอันกล่าวชั่ว^๕ ทั้งหลาย
 ปราศญ์ย่อมบรรยาย^๕ อย่างนี้
 เป็นคำจักไม่ตาย เพราะพูด จริงแท้
 คำมรณท่านนี้^๕ อย่างไว โดยแสดง ฯ

๓๘ ๑ ผู้ใดมิได้คิด^๕ เดห์กถ
 แดบด้ายดัดยันทน^๕ สบถพลัง
 ว่าจริงก็จริงจน วายชีพ
 พบดังนี้จง^๕ จิตต์ซึ่งดมาคม ฯ

ความโกรธ

๓๙ ๑ สิ่งใดประกอบด้วย โทโส
 จะก่อการใหญ่โต ห่อนได้
 ดุจถ้ายุ่งจิตต์ โกรธ ชาญาก แก่เฒ่า
 ถัดบยั้งนักมักให้ เดือดร้อนรำคาญ ฯ

๔๐ ๑ ความโกรธเกิดหากให้ เดียดคิด
 แก้นจิตต์เป็นฮาจิณ ชุ่นช้อง
 วิตถวิจารณ์ถวิล แต่ที่ ผิดนา
 หนึ่งเมื่อยามกล่าวพร้อง ผิดผู้คนปอง ฯ

๔๑ ๑ โทโสเป็นเหตุให้ คัดขาด
 เพราะจิตต์วิปลาด เกิดให้
 วาจาและกายปราศ จากวิบัติ ตามแต่
 นักปราชญ์ท่านกล่าวไว้ เช่นอย่างแสดง ฯ

ความหลง

๔๒ ๑ ชนหลงหากเหตุด้วย หมายถึง
 คนจะทำอะไร ถูกถ่วง
 เฉกคนแก่หลงใหล ผิดสติ
 ด้วยอุปนิสัย เพราะด้วยมัวเมา ฯ

โคลงอุภัยพากย์

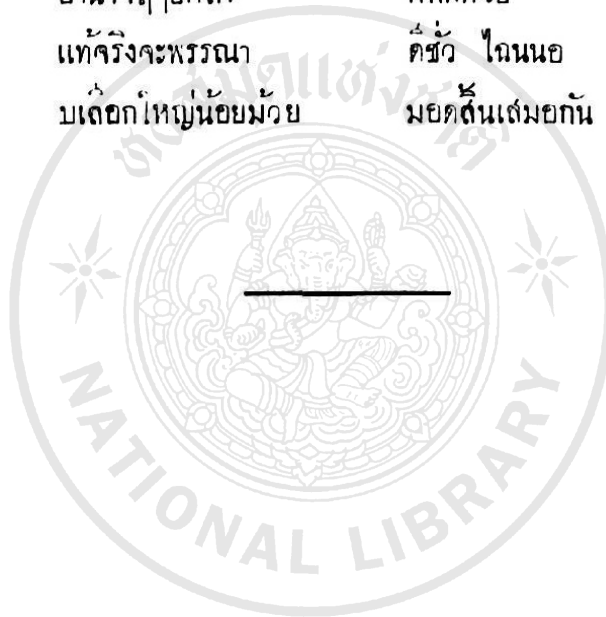
โคลงศัพท์ใหญ่เล็ก

- ๑ ถึงเวรเกณฑ์ให้แต่ง โคลงคุณ ศัพท์เฮย
เด็กใหญ่วางชุดมุน เช่นนี้
สืบทบทมถันมถุน กิดส่ง มานา
สุดแต่ใครจะชี้ ชอบน้ำใจคน ฯ
- ๒ เด็กใหญ่คำคูน ประมาณ
ถึงเกตุปลัดฐาน ส่วนข้าง
นอกเห็นแต่เป็นการ เทียบเปรียบ กันเฮ
หาที่สุดจะอ้าง ออกได้งาม ฯ
- ๓ โดยใจจะคิดให้ เป็นยุติ ลงๆ
ใหญ่เท่าใดที่สุด บ่ได้
ยิ่งคิดยิ่งสมมุติ ใหญ่กว่า นั้นเฮ
ถึงเล็กที่สุดไซ้ ไม่สิ้นเหมือนกัน ฯ
- ๔ คำใหญ่แปลว่าได้ เด็กหลาย เท่าเฮ
เด็กเท่าที่แปลกตาย กัดขำ
ว่าเป็นส่วนเศษหมาย ของใหญ่ นั้นแด
คำคู่เปรียบกึ่งก้าม คิคค้ายคตถึงกัน ฯ

- ๕ ๑ ฉนโตคำใหญ่่น้อย คู่กัน
โตกับเล็กกับัน แบ่งได้
เป็นคำคู่พิถวัน วางเทียบ เทียมๆ
โตใหญ่ก็ชอบใช้ เด็กน้อยก็มี ฯ
- ๖ ๑ คำเหล่านี้แรกนั้น เดิมที
เฉพาะคำคำนี้ดี เรียบร้อย
ใหญ่กับย่อม, แลมี โตกับ เล็กนา
อนึ่งมากกับน้อย เช่นนี้กระมัง ฯ
- ๗ ๑ ชั่วคำเหล่านี้ เป็นไฉน
วางแบบลงอย่างไร ไม่ได้
หากคำอื่นอาศัย จงจะ เห็นเฮย
ดูทั้งคำว่าได้ ญเบองกายหลัง ฯ
- ๘ ๑ อย่างน้อยอย่างใหญ่ซ้ำ เร็วบรรยาย
นอนใหญ่นอนน้อยหมาย มากน้อย
คุณโทษนี้บรรยาย ออกยาก
หากชั่วดีจะคล้าย คิดแต่ตามประสงค์ ฯ
- ๙ ๑ คำทั้งหลายที่ใช่ แทนนาม นั้นๆ
น้อยเล็กกลางใหญ่ตาม ฟันธง
แต่ที่รูปอ้วนงาม เรียกว่า โตแฮ
ชั่วเหล่านี้ต้อง สุดแท้แต่ตัว ฯ

- ๓๐ ในสิ่งซึ่ง โลกถ้วน จะนิยม
 เชนยศศักดิ์ความชม เชิดทัง
 อำนาจชื่อเสียงสม บัดสุข กัด
 ชวนชอบข้างใหญ่ตั้ง กว้าน้อยอัตร ๗
- ๓๑ วางโตคือหยิ่งนั้น ไม่เจริญ
 มักใหญ่ไม่สูงเกิน ศักดิ์ใช้
 มนุษย์ไม่สรรเสริญ ว่าชอบ เลยเพื่อ
 ใครคิดประพฤติกู้ ไม่เข้านิมหาย ๗
- ๓๒ มักน้อยสันโดษนี้ เลิศดี
 ใครประพฤติก็มี สุขพร้อม
 ใจน้อยเล่ากตัญญู ทุกชยาก นิกนอ
 ดำหรับเขาจะต่อม ถ้อยถ้อยใจ ๗
- ๓๓ มือโตหรือหน้าใหญ่ ฤาใจ ใหญ่เฮย
 สู้ร่ายส่ายไป นั้นแต่
 ตัวเล็กไม่ถึงใคร คนอื่น ณะนา
 จะว่าเป็นชั่วแท้ ก็ตาเล็งเห็น ๗
- ๓๔ อยู่ ในตำแหน่งข้าง มีอำนาจเฮย
 สูง เปรียบผู้ใหญ่ดำ เห็นกรู
 นอน นิ่งคิตกกระทำ การกิจ ไตแด
 คว่า เนตรลงหาผู้ เด็กน้อยด้วยดี ๗

- ๑๕ อยู่ สถานที่น้อย ชำนาญ
 ๑ คำ เท่าใดไม่ขาด คิดได้
 นอน ตรึงนั่งตรองหาจ ทำกิจ ได้เฮ
 หงาย พึ่งผู้ใหญ่ไว้ กอบเกิดเป็นคุณ ๑
- ๑๖ ผู้น้อยผู้ใหญ่นี้ หมายอา ยุญา
 ๑ ชำนาญฤๅยศดา ศักดิ์ด้วย
 แท้จริงจะพรรณา ค้ำชู โฉนอ
 บเลือกใหญ่่น้อยม้วย มอดดับเต็มอกกัน ๑

โคลงพิพิธพากย์

ความหวังใจ

- ๑๑ นามธรรมอันชื่ออ้าง หวังใจ
คือว่าความคิดใน จิตคั่น
หมายมุ่งแต่สู่ไป ภายหน้า เชื้อวนา
ส่วนทุกข์ ไม่คิดค้น คัดเคี้ยวคนเห็น ฯ
- ๑๒ เป็นความมีเชื้อเชื้อ เจอปน
กับส่วนความฉวยฉก อยู่บ้าง
หมายภายหน้าเขาผล อันปรารถ นาเฮ
ผิวเชื้อเต็มรอบข้าง เรียกไว้วางใจ ฯ
- ๑๓ จิตยหวังจิตคั่น จักหน
ความอยากให้มากมุล ไม่ยัง
เพราะนึกว่าอาทร จักดับ
เห็นสบายหายท้ง ทุกข์พันมดหมอง ฯ
- ๑๔ ฤทธิของหวังจิตคั่น เหลือดี
ประกอบให้คนมี ชีพชน
ถึงว่าทุกข์ทุกข์ท่ว สักเท่า ไฉน
คงจะทนอดทน อยู่ได้ โดยหวัง ฯ

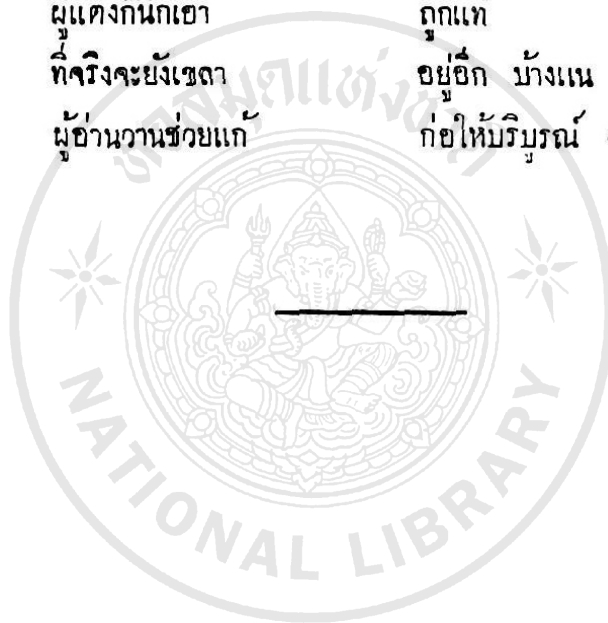
- ๕ ยั้งกว้าน^{๕๕} อึก ฟังเห็น
คือเมื่อไม่ดำเค็ญ อยู่แล้ว
หวังใจจักได้เป็น สุขภาพ หน้าฤฯ
อุส่าห์ทนทุกข์แล้ว เพื่อขอเงาสบาย ๑
- ๖ ชายหญิงเด็กใหญ่ล้วน ย่อมหวัง ใจเฮย
วัยอ่อนก็กำลัง มากกุ่ม
เจริญวัยก็ประทั้ง ถดหย่อน ดงนา
ผิวซาดหวังใจ^{๕๖} คุ่ม จิตต์แล้วเต็มที ๑
- ๗ หวังใจชั่ว^{๕๗} ชั่ว^{๕๘} เป็นตาม กรรมแต่
ทำชอบถึงมีความ ทุกข์แท้
หวังผลเช่นพยายาม เวียนวิท ยาฤฯ
คือว่าหวังชอบแต่ เยี่ยงนี้เป็นแผน ๑
- ๘ คนแกนประพฤติร้าย ทุกจริต
ถึงไม่ถั่วมากจิตต์ นักใช้
หวังใจว่ามีตชิต เดกปด เขาฤฯ
คือว่าหวังชั่วให้ โทษร้อนรันทรวง ๑
- ๙ ปวงโคลงอันกล่าวแต่ โดยลัก ษณเฮย
ตามบุราณท่านชัก เทียบกัน
ไม่เต็มและดองจัก จาระ ไนยนอ
หวังลาภยศเป็นคั่น เดี^{๕๙} เห็นเหลือหลาย ๑

ความกล้า

- ๑ ๑ ลักษณะความซึ่งกล้า คือใจ
 ดูหมิ่นต่อสรรพภัย ทว่าสิ้น
 ยากจนทุกข์ทนใน มรณะ ก็ดี
 ใจไม่กลัวไม่คืน ไม่สั่นคลอนหวั่น ๑
- ๒ ๑ มีจิตคิดกล้าเพื่อ สัมหมาย
 ดุชชอบแล้วถึงตาย ไม่กลัว
 กลัวเพียงแต่ความชาย หน้ามนุษย์ นั้นนา
 มตะประโยชน์คนตาม เผลอทั้งเป็นผล ๑
- ๓ ๑ คนกล้ามิใช่ผู้ ไม่กลัว เหยินา
 คนไม่เกรงกลัวมิว มีกล้า
 ไม่คิดผิดชอบกลัว ดงคะ กันแยะ
 หาญหักคิศจักกล้า ปลุกให้เร้าประสงค์ ๑
- ๔ ๑ คงเห็นความกล้าว่า เป็นกลาง
 ในระวางธรรมสี่ขาง ขัดสู้
 ไม่กลัวหนึ่งขาดตาย กลัวหนึ่ง เกินนา
 หนึ่งไม่หาญหนึ่งผู้ อาจหัวเกินหาญ ๑
- ๕ ๑ สถานที่ให้เกิดกล้า นับเป็น สองแยะ
 โดยรูปโดยธรรมเห็น เหตุไฉ
 รูปกายดำตันเขิน เอิบอาบ แวงแยะ
 มักจะชวนกล้าได้ กว่าผู้ทรพด ๑

- ๖ ชนม์ผู้จิตดำ ในจิตต์
มลายหวนหวนเสียวคิด ชักกล้า
ความรู้จักชอบผิด คู้ชั่ว
นำเนะให้กล้ารำ รมสู้สิ่งเสีย ฯ
- ๗ เขี่ยไหนจะทราบแท้ มุดเหตุ ถัดๆ
บางคาบคนเขลาเพศ ไม่รู้
ประมาทกิจฤทธิเดช คู้ดัง ถัดๆ
อ้อ, เหตุนี้ของผู้ เรียกไว้ ไม่กลัว ฯ
- ๘ คู้กล้าจริงนั้นยอม กลัวอาย
บ่อนเกรงอันตราย ตักใจ
รู้กาลกิจที่หมาย ควรจะ ทำนา
ดำไร่ประ โยชนนี้ เกอ แก่ผู้ทรงคุณ ฯ
- ๙ ความกล้าจนโลกให้ เป็นสุข
ความไม่กลัวเกิดทุกข์ กว้าง
ความขาดอดยากอยู่ค ะญูชน
คุณโทษกรรมเหล่านี้ เน้นแท้ พังเป็น ฯ
- ๑๐ บางพวกเห็นร้องเรียก ผิดคือ
เถะเถว่ากล้ามือ แผลงใจ
ปากร้ายกระหือวือ เรียกปาก ถัดๆ
หญิงชั่วฆ่าตัวได้ เรียกกล้าสัตว์ ฯ

- ๖๑ มีอีกทางต่างด้วย ความเปล่ง แปลกฮา
 เฉก, ฤทธิเมื่อเข้มแรง ฤทธิกล้า
 รักเกลี้ยคเมื่อเต็มแรง รักเกลี้ยค กล้าเฮ
 กัดนจักขุนเฉียวจ้ำ กัดนนั้นกล้าไป ฯ
- ๖๒ ไซ้ความตามคิดค้น คนตา คมึงเฮย
 ผู้แต่งก้นกเขา ถูกแท้
 ที่จริงจรงเฮตา อยุ่อีก บ้างเน
 ผู้อ่านวานช่วยแก้ ก่อให้บริบูรณ์ ฯ

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานิราชนปฏิกษ์

๒๐ โหราศาสตร์

- ๑ รอมรู่ โลกอื่นทั้ง เดือนวัน ปี่เข่ง
คติสุริยดาวจันทร์ ดอกฟ้า
คร่ำห่อนทวยยัน ยับมท คณนา
ทวยแต่เห็นทัวหล้า น้แท้ คือ โหร ฯ
- ๒ โหรกตานุวาทสร้อย พระนาม ท่านนอ
ดมศิษย์พระจอมสยาม มกุฎเกล้า
ท่านรู้ท่านเวียนตาม ทินแต่ เตียวเฮ
เหลดอยู่ดับครุฑฯ แห่งหล้าแห่งสยาม ฯ

โคลงภาพพระราชพงศาวดาร
รูปที่ ๑๓ แผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
ภาพช้างพลายศรีมงคลพลายมงคลทวิปชาตวาด

๑ ปางมอญมอญม่านกลุ้ม	รุมดี
กรงทวาราวดี	รบเร้า
ทัพไทยป้อมไม้	ไชยณ สนามเขย
จำด่าทัพกลับเข้า	มันไว้ในนคร ฯ
๑ พลมอญอ่อนสันตะ	เบี่ยงฮา ทารฮา
ถอยจากศรีอยุธยา	ยาตรเต้า
ทางเหนือเพื่อจักหา	โภชนักษ
ราเมศวรมหินทรเจ้า	จุจวงโถมดี ฯ
๑ เฝ้ายที่ศึกจับได้	ทั้งสอง องค์เอย
มั่นคงเกรงปรของคอง	เปลี่ยนช้าง
มงคลทวิปของ	จอมจักร พรวดีพ่อ
อีกหนึ่งพลายศรีอ้าง	ชื่อท้ายมงคล ฯ
๑ บัดตลตสองช้างแปลก	เลี้ยงหมอ ควณเอย
อาตวาดฤาหวนขอ	เช่นตุ้
เหลื่อมมือคองรอก	ราส่ง คิ่นแฮ
ดูแต่ช้างยังรู้	รักคาวแดนตน ฯ

รูปที่ ๕๘ แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ
ภาพสลอพระนอนวัดป่าโมกข์

๑ พระนอนป่าโมกข์	วิหาร
สถิตแท่นที่ธาร	ที่คู้
ชลได้หักไหลพาน	เขาค้าง
น้ำนำท่าทางรู้	เกาะถ้ำตายพัง ๑
๑ ครองนั่งเกิดขบ	กังขา
นิพระหล่อที่พา	เค็ดอนใต้
เป็นแผ่นก่อแน่นหนา	หนักนัก
ฤาจะเลื่อนชลอให้	ห่างราวดตตี ๑
๑ มีพระยาราชธวัช	สงคราม
ช่างชาติฉลาดความ	คิดซึ่ง
อาสพยายาม	กอบกิจ
การสลอตากทั้ง	พระพันชลภัย ๑
๑ ะไรยากลำบากถัน	เห็ดเชื้อ
แรงและบุญญาเป็น	ที่แก่
พระน้ากให้เห็น	วิชาช่าง ไทยนา
ไฉนจะทำได้แต่	ภาพนพิงยด ๑

๒๕

รูปที่ ๑๓ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระพุทธรูปปางสมาธิ

ภาพปรามคาถา

๑ สรรเสริญเสด็จขึ้นครอง	ม่านแดง ภูเขา
ไทยที่ขลาดแต่เพรง	กตัญญู
ถนอมใจสุขไสย	ทุกทิศ
เพราะพระพุทธรูปปางสมาธิ	พระพิมพ์ไทย ๗
๑ ปรามปรามไปทั่ว	แห่งสยาม
ปรามคี่นอกใน	เข็ด
ปรามคาถาตาม	แบบ ราม
โดยลักษณะรูปนี้	แนะให้ฟังเห็น ๗
๑ เป็นเวลาเสด็จขึ้น	ภักดี
พระราชครูบวช	ใส่
อัญเชิญพระเสด็จขึ้น	สมบัติ
ปรุ้งสำนักราชบุรี	ออกข้างสมุทร ๗
๑ บรมราชาธิราชเจ้า	สยามินทร์
ปรโมรราชินทร์	ขึ้น
สามัญนิกรนิ	ยถะวัยก พระ
ว่าพระพุทธรูปปางสมาธิ	โลกถ้วนชวนชม ๗

โคลงรามเกียรติ์ ตอนกุมภกรรณทศน้ำ

๑ ครว้พิทนางเด่ดจ้เข้า	ที่ตรง ด่านนาย
เด่ร้จ้ดอดเครีขององ	กฎแพรว
กรจ้บกระบขององ	ฮาจุเหาะ ระเท้จ้เฮ
ถึงฝั่งคงคาเด่	เพ่งพนัภูมิสถาน ๑
๑ เห็นคันกร่างใหญ่ถ้ำ	พฤษา
ไมถึงม้งสุริยา	ร่วมชอ
มีแท่นแผ่นเสถา	เดียนตอาค
ชนนังหลับเนตรวอ	ว่าอ้างอ่านมนต์ ๑
๑ บัดเดียวกายเคิบแมน	เล่มของค์ พรหมเฮย
อสุรย่างเยื้ององ	ดูน้ำ
ทอดกายอยู่ในคง	คาถาร ยายเฮ
จมดิ่งจตดินถ้ำ	เทห์พันบนเห็น ๑
๑ น้ำทวนพลุ่งเท้อ	ทวนไป มาเฮย
นูนพล้งดั่งช้าไฟร	บ้วนควน
ค้วยฤทธิพิชไกร	เกรงเดช ราพนา
ชลน้ำพลัมพลาคน	ชอดแห่งเห็นทราย ๑

๑ แสงทองส่องภาคพื้น	พโยมหน
ปวงเหล่าวานรพล	ตื่นเช้า
พรังพรังผู้ชด	ชำระ กายนอ
เอะอะอะผิดเคา	น่านน้ำแควนคลอง ฯ
๑ หวังมองปองเกี่ยวกัน	ไขว่หา เหตุเฮย
คดอคดแหว่งแห่งขาวา	เหือดแห้ง
สุดกิดสุดปัญญา	จะหยั่ง รู้ไซ
อูตอูตอูตรีบแจ้ง	ต่อท้าวนายพล ฯ
๑ สूरียนเอารัสแจ้ง	จึงประจักษ์
เล่ห์ประหลาดอัปถักษณ	หลดากแต่ง
พาหุพระหริรักษ์	ผู้พิถี พิถี
ทูลเหตุอุทกแห่ง	เหือดเหี้ยนถ้ำถ่าน ฯ
๑ อวตารตระหนักเนื้อ	ความเชื่อง
เออพิเภกโฉนเป็น	ดั่งนี้
กุมภกรรณเมื่อยามเย็น	งานชนะ ถักษณนอ
ไวยุยกยุทธี	กตัมเกิดยงชดสินธุ์ ฯ
๑ ยินดำพิเภกน้อม	อัญชต์ ทูลเฮย
อุปราชตงพิช	ทดน้ำ
ขุนยักษไม่ออกตี	ต่อเหตุ นินา
แม่นครบเจ้ควันดำ	เลิศฟ้าดินดาด ฯ

๑ โองการท่านชัศรวดี	ชัศถาม
ไฉนจิตจักติดตาม	ต่อแก้
พระยายักษ์พยายาม	อยู่แห่ง ไฉนอ
ใครจักทานเทียบแท้	เท่าด้วยกุมภกรรณ ฯ
๑ บรรหารแห่งเหตุนี้	โหรา สุธะย
ทูลว่าพิชิตพระยา	ยักษใช้
จักตั้งอยู่ที่ศา	ภาคแห่ง ไฉน
ใครฤอาจารได้	ดุจหานารี ฯ
๑ อันเป็นที่ร่วมรู้	หฤไทย
ให้ให้นุมาไป	คิดช้อน
กตแปลงเพศปลอมใน	หมัดค ตรีน
ถามไถ่ได้ความร้น	เว้งต่างพิชิต ฯ
๑ จักรับรณาคได้	ทรงสัตว์
ถวิลชอบเชิงจิตจับ	เดศีต่าง
โองการตรัสบังคับ	ตามปลูก ษานอ
พายุบุตรรับสั่งร้าง	รูปตั้งเดิมกาย ฯ
๑ กตมักกลายเป็นเหยี่ยวหัว	หาญอีก
มีกรว่ร่อนคะคิก	กักกขง
ยดวังยักษสมนึก	พบพวก พรุแฮ
ลงนิมิตกายต้อง	อย่างเพียงยักษนี้ ฯ

๑ นารีนฤมิตแสงรั้ง	มารยา
ไถ่ไถ่ถามความพวง	เพื่อนพ้อง
อันองค์พระมหา	อุปราช
ไผ่ยกประยุทธ์ต้อง	หลัดกลไปไหน ฯ
๑ กำเนิดในตอขบถ	นางนี้ รมิตเฮย
ใช้กิจเจ้าจะว้	เช่นนั้น
ทำว้เจ็ดจิกพิชี่	การทศ นานา
กำหนดเจ็ดวันครัน	ครบแล้วคนวัง ฯ
๑ ส้มหวังควานแน่	ค่านาง แปลงเฮย
ทัพมนุษย์สุดขบถ	แม่นแท้
เกรงแต่พิเภกขวาง	คอต่อง ฐัเฮ
จะบอกอุปบายแก้	กลั้มดังกลเวลา ฯ
๑ ใจเจ้าคิดคนนัก	ตอบพวง ในเฮย
ใครบ่รู้แห่งพระยา	ยักษ์ได้
ยกเสียแต่คนธมา	ตักบ
สิ้นอายุเก็บดอกไม	ส่งท้าวทุกเวลา ฯ
๑ วายุบุตรนฤมิตได้	เลศอนงค์
หลัดเจียงออกจากองค์	นางนั้น
พอเห็นท่างเห็นบง	บังเนตร นางนา
กลายกลั้มเป็นเหยี่ยวหลัน	ปลัดเลอส่วน ฯ

- ๑ ถ่มนวลวรุณห่า
 เติรเค็ดบุษมาถ์
 นึกเน่นี่สาวดี
 หาช่องมองเชิงชั้น
 นาวี
 เลือกพัน
 ถนิตสง่ ฝกานอ
 ชอบทำทางโต ฯ
- ๑ โผไปจับแอบซึ้ง
 นางหนึ่งเลือกกมุขบร
 พิศเล็งเฟ่งกายา
 กาโกม โฉบนางขยี้
 ไทรดำ ขาเฮย
 ถ่าถ์
 จำบ ดั้นแฮ
 ถักม้วยมรณันน์ม ฯ
- ๑ เปื่อยนตนกลซ่อนซ่อน
 เป็นนุชนางนั้แฝง
 หลัดกลัดคดัดตะแดง
 พบถีนางมิได้
 กายเบดง
 แมกไม้
 หาเพื่อน
 ถ่วงรู้ฉานร ฯ
- ๑ กรวยกรเก็บเลือกแถว
 เติรออกจากอุทยาน
 ถิ่งแท่นแทบฝังธาร
 ค้งเครื่องบูชาแถว
 จักพาน รองเฮย
 คตาศ์แคถ์
 รมกร่าง ไหญ่นา
 นบ้นวัญชดี ฯ
- ๑ ชุนกระเป็นฤมิตได้
 ชลหลังคังวนเป็น
 ฤๆไหลลัดสายเข็น
 รู้ว่าชุนยักษคัน
 แดเห็น
 กทะหัน
 เบื้องบุรพ พิศแฮ
 อยู่ได้ถาดทาน ฯ

- ๑ หนุมนานฤมิตด้วย เตะ
 กตยกลับเป็นตุกพา ยุให้
 โศตระหรง่านผ่านภษา ผกเพิก พังเฮ
 ปลุกฤทธิจิตจักได้ รมร้าวาญธมร ฯ
- ๑ กรกุมตรีเพ็ชรกถา วราวุธ
 ึ่งอง่าทำฤทธิรุทร เร่งเร้า
 ลีนางวิงอุตุตุต ถานหลบ หนึ่นา
 ขุนกระบี่เร็วเท้า แหกหน้าต่ำลง ฯ
- ๑ พบองค์อุปราชเจ้า ลงกา
 อ่านเวทนอนขวางธธา แห่ลงไว้
 ทำเป็นเช่นทนต์วา รั้ง อยุ่เฮ
 กระบี่โกรธโตดโจนไถ่ ถีบซ้ำทำทง ฯ
- ๑ ปางองค์สุเรศได้ ยินยด
 ขุนกระบี่แหวกชล อีกห้า
 ดุนโกรธโตดประจัญ จับคอ กรเฮ
 ฉวยศทาวุธปล้ำ ปลุกเข้าตามตี ฯ
- ๑ ถ้อยที่ถ้อยตอบได้ ตีแทง
 ถึงหลบยักษ์รเวง บัดบ้อง
 พันถวนันบัวนเปดง ชดถัน
 ถึงถูกตียักษ์ต้อง ฟาดด้วยคมตรี ฯ

๑ อสุรผู้ศฤทธิรา	โรมรัน ถึงเฮย
ถวิลว่าหากจะชน	ชัยชัย
ผิวว่าพ่ายอายครัน	ภพทั่ว โลกนอ
คริเสร์จะเห็จเหาะเดี่ยว	เมฆถึงนคร ฯ
๑ วานรเสร์ซึ่งต่าง	พิชี่ มารเฮย
เหาะกลับนับไฉไล	ตาเค้
ทูลความพระทรงศรี	ทุกสิ่ง สันแอ
ทรงทราบดำเร็จเจ้า	โลกถ้ายินดี ฯ
๑ พระศรีภูวนาถพร้อง	ชมชอบ คี่เฮ
ฉลาดคิดทำกิจกอบ	ชอบเค้า
เรื่องฤทธิเรียววรรณอม	รู้ศาสตร์ ธรรมแพ
ชมเสร์เจ้าเสด็จเข้า	สู่ห้องพลับพลา ฯ
๑ กุมภกรรณบรรลุดำ	โดยพลัน
รุกรับชนโรงคด	เคี่ยมเค้า
ทศเคี้ยวแปลกจิตต์หัน	โตทวน ถามเฮ
ยังบ่อเสร์พิชี่เจ้า	จุตมาโย ฯ
๑ จำใจจำแจ้งเรื่อง	ราวความ
ที่ชได้พยายาม	กิจกำ
ถึงเสร์จหนุมนตาม	ผจญพิ ชี่เฮ
เจ็บจิตต์คิดชอกช้ำ	เพราะน้องเราเอง ฯ

๑ เพรงมันเป็นได้คัก	สัตว์ขุมต มอกนา
สุดฤทธิ์สุดคิมนต์	เค็กสู
ทศพัคตวรชัฏก	การตัก แรงนา
ฆ่าพิเภกเสียผู้	หนึ่งแก้วเสวร้างรงค์ ๑
๑ องค์มหาอุปราชาได้	ดัดบัก
พระเชษฐาถกกับเกิดกำ	เวบแคว
กัณมานะกิดดำ	กัณมัน ชนะนา
ถาพาทชิราสแล้ว	ตั้งให้เตรียมพด ๑

โคลงรวมเกียรติ ตอนกุ่มภกรรณลัม

๑ ส่ายฉันทิยาคำมั่ง	คอยคั
กุ่มภกรรณเสด็จดี	ดาค้เข้า
ที่ฉรมหฤทัยทวี่	วิตก
คิดแต่แก้แค้นเข้า	ครู่แล้วฉรมฉรม ๑
๑ ส้มจิตต์คิดจะได้	รณรงค์
เสด็จสู่ที่สร้ง	โสจรแล้ว
ประดับเครื่องคันทรง	เสด็จสรรพ
ชนรตสุรกาญจน์แก้ว	พรั่งพร้อมพดमार ๑
๑ ออกทวารนคเรศเข้า	แดนอรัญ
ทางเกิดมหัคคจรรย	หลากถัน
ช้างม้าคันทันบัน	คาถหาก เป็นแฮ
กงและกำรถัน	เงยบสันสะเทือนเสียง ๑
๑ ดำเนียงฉฤกทั้ง	โสมคไฟร
กาว่าอนถาขงไชย	ร้อนแรง
กุ่มภกรรณประหตาใจ	จำเร้ง พดนา
หยุดทัพคอยต่อแย้ง	แทบเงอมเนินผา ๑

๑ ในราตรีล่วงแล้ว	พระนารายณ์
ผทมแต่องค์เดียวดาย	รักไว้
รำพึงคั่นงาย	สุดสวาท
ถ่มถนินทนิทรจวบใกล้	รุ่งแจ้งแสงฉาย ฯ
๑ กรายกรรยาครเข้า	ที่ตรง
เลี้ยวสนานแด่ทรง	เครื่องคัน
จับศรัทธิตฤทธีรงค์	พรหมาศตร์
ออกพลับพลาตั้ง่าถัน	เทียบพร้อมโยธา ฯ
๑ หน้าหงัดขาวชายพรัง	มังคม
พอสดับเสียงขรม	โห่ร้อง
ครัดถามพิโรกพรหม	พงศ์ยัง ญาณนอ
ทพิอสุรใดก้อง	ปาร้าวฉนวนาน ฯ
๑ ขุนมารชาญเดชะ	เลอบราชญ์
ทูลว่าองค์อุปราช	ภาคนี้
ลักษณะจันทร์ฉายชตาชาติ	ถึงที่ มรณเษ
ชอบเสด็จโดยไชยชัย	จักได้ไชยเนติม ฯ
๑ พระทรงศรทราบแล้ว	ดำรัส
ให้สุครีพรีบจัด	พยุห์ตั้ง
อินทรียชชิตามรรค	เล่มอครุท ทรงแะ
นิกราชเป็นเคี้ยวทั้ง	ปากให้บึงคตา ฯ

๑ ส่องตานิดเขกเข้า	นิตชนันท์ คู่เฮย
ต้นจัตนิตปาดัน	ฝ้ายซ้าย
ขวานิลปำนัน	หงอนหนู มานเฮ
กระบี่นิตนท้าย	อยู่เบของขมวนหาง ฯ
๑ กตางกายเป็นที่เจ้า	จอมวา นรเฮย
องคตเป็นปักขวา	เรียวกรู
เกสรทมาตา	เป็นปัก ซ้ายเฮ
กระบี่ชมภู	ใหญ่ให้เป็นคอ ฯ
๑ ขอคักจัตเดิมให้	จ้งเกียง
เตียวเพ็ชรนายไพร่เรียง	เรียวซ้อน
เป็นชนล่กคุณเตียง	เอิกเกริก
คอยเสด็จจัตก่อน	ทัพไต้ทจร ฯ
๑ พระสักรเสด็จเข้า	ที่สอวาง องค์เฮย
ทรงเครื่องขัตติยวรางค์	วังฟ้า
ขัตติยวรางค์เพ็ชรรัตนพลาง	ทรงจับ ศรเฮ
ทรงวรเว่งพลกถา	รับเข้าไพร่ธนต์ ฯ
๑ คลย้งดนามรบย้ง	หยุดพดา กรเฮย
องค์อุปราชดงกา	ประสมแก้ว
ตั้งให้ยกโยธา	โจมตีพ มนุษย์นอ
นันทกาลสูตรแก้ว	กลอกหน้าน้ำดี ฯ

๑ อสุรวิคัลลิกัม	พตถึง
ต่างแย่งแทงฟันยิง	กัตกัฏฐัม
ต่างตายถ่ายกันจึง	ไชยยักษ์ ยัมแฮ
วายุบุตรนาคศัพทัม	รถทำไปพถัน ๑
๑ กุมภกรวรรณคาตเตือตถ้อย	วานร
คาวตพลงจัมศร	ศักคักถ้ำ
แสดงไปเกิดไฟฟอน	เผาพวก ถึงแฮ
พระจักรกฤษณคิตร้า	รบด้วยพาดจันทร ๑
๑ ทนไถฝนท่าแก้ว	คกตง
เพลิงดับกดับปดตปตง	แทตยว้อง
กุมภกรวรรณจัมจ้านง	ศรดีทมิ แผลงแฮ
เป็นนรารุชค้อง	กระบี่ถ่มเตยวาย ๑
๑ พระนารายณ์แผลงด้วยธัค	นิวาค
ถ้างซึ่งศรอุปราช	รถถัน
บวรคาทหารดาษ	คามชด ม้วยแฮ
เหต้อแต่องค์เดียวดิน	โตตถักถางถนาม ๑
๑ พระรามพระลักษณร้า	เกถยวถถม ถันแฮ
ถัพท่าพระทรงพรหม	มาศตรไว้
แผลงถุกยักษ์ชานชม	ถ่มเหต้อบ เห็นแฮ
เป็นถักกรวาทไหว	นอบน้อมชชมา ๑

๐ พระยายักษ์คิดท้อ	รทจิตต์
เชื่อผิดเสียชีพิต	โอดย้อน
ทูลวอนว่าโทษผิด	โปรดส่ง สวรรค์นา
พระว่าอย่าท้อช้วน	จิตต์เจ้าเราตาม ๑
๐ ยามขุนมารได้รับ	พรนายน
เรียกพิเภกมาหมาย	สั่งน้อง
ข้าเจ้าอย่าตาย	แต่สู้ คนนอ
จงจิตต์คิดซื้อต้อง	ค่อน้ำพระทัย ๑
๐ สิ่งใดที่ผิดแล้ว	ละเมิน เลี้ยงยา
ที่ชอบเป็นธรรมเชียว	คิดเข้า
อย่าคิดอิจฉาเงิน	ขับเพื่อน ข้าเฮย
หลายจิตต์กอบแรงเจ้า	ยิ่งผู้เดียวฉันเอง ๑
๐ ครองจิตต์คิดแต่เฮย	เอภาร ต่เฮย
ไปประกอบราชการ	เกียจคร้าน
พระเจ้าอภัยวงศ์วาร	ภูมิเกิด ตนเฮ
คิดรักแต่ต่อต้าน	แต่งให้ถาวร ๑
๐ เสรีคำสอนต้นชีพ	ไปสวรรค์
พิเภกแสนโศกศัลย์	สุดให้
ทวยเทพเหิมฤทธิ์	ไปรยทิพย์ มาตย์เฮย
เสรีจปรายักษ์สองไท้	กลับเข้าพลับพลา ๑

โคลงประจําภาพในรามเกียรติ์

พาลี

๑ พาลีพานเรศเจ้า	ชิตจีน นครเขย
เขารดของค์อมรินทร์	ฤทธิกัถา
ทรงชฎาถอยอิน	ทริยัดด เขียวแฮ
ไครรรบสพแรงด้า	กิงเบตยเดี่ยตัญญา ๑

สุครีพ

๑ สุครีพเขารดไท้	ทินกร
สวมชฎาอาภรณ์	เพริศพร้อม
อุปราชชิตจีนนคร	เขกมาตย์ งามแฮ
ดีดกนรฤกดย้อม	ชาดกถว้ดกถาย ๑

ก.

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร
ถนนราชวิถี กรุงเทพฯ.

๓๕/๒/๗๕